

BÍRÓSÁGI ÜGYFÉLTÁJÉKOZTATÁS A DIGITÁLIS TÉRBEN – A HATÉKONY JOGÉRVÉNYESÍTÉS SZOLGÁLATÁBAN *

Nyilas Anna¹

A technikai vívmányok széleskörű elterjedése, használatuk mindennapossá válása, az informatika és a számítógépes hálózatok robbanásszerű fejlődése szükségszerűen magával hozta azt az igényt, hogy a fejlődés által biztosított előnyöket a bírósági eljárásokban is hasznosítsák. Az ügyfelekkel való kapcsolattartás során elvárás a pontos és hatékony tájékoztatás, mivel a bírósághoz fordulás alapvető jogát érinti.

Jelen tanulmányban ezen két kontextust vizsgáljuk polgári perekben, tehát egyfelől a perindítást megelőző tájékozódás lehetőségeit, másfelől pedig azt, hogy egy folyamatban lévő ügyben a peres felek és képviselőik hogyan kaphatnak információt a modern technikai eszközökön keresztül. Elemezzük és értékeljük a polgári eljárásokra vonatkozó online elérhető információkat, ezen belül pedig egy konkrét eljárás megindításához, illetve egy már folyamatban lévő eljárással kapcsolatos adatok megismerésének lehetőségeit.

Nyilvánvaló, hogy más tartalmú tájékoztatás szükséges a két esetkörben. Az elsőben a kiindulópontunk a bíróságok központi internetes oldalán elérhető információk. Hogyan tud eligazodni a honlapon az a fél, aki jogi ismeretekkel nem rendelkezik, de szeretne bírósághoz fordulni, mert úgy gondolja, hogy a vitás ügye bíróság elé tartozik? Megtalálja vajon a releváns információkat? Fontos megjegyezni, hogy természetesen az anyagi jogi tájékoztatás nem feladata a bíróságoknak. Nem azért van tehát a bírósági honlap, hogy pótolja az ügyvédi közreműködést és szakmai segítséget. A bírósági eljárásról, illetve az eljárási jogokról és kötelezettségekről azonban nem baj, ha az állampolgárok tájékozottságát növelik, vagy legalább az információszerzés lehetőségét megteremtik. Ezáltal nő az állampolgárok jogtudata, ami a jól működő társadalom egyik alapvető eleme.

A folyamatban lévő ügyben elérhető információkhoz történő hozzájutás kapcsán szintén a bírósági központi honlap adattartalmából indultunk ki. Mennyire könnyen érhető el a frissen üzembe helyezett elektronikus iratbetekintési rendszer? Hogyan tudjuk használni, és vannak-e problematikus pontok a szabályozásban? Gyakorlati tapasztalat ugyan még kevés van, de néhány felvetéssel azért már most érdemes élni, egyben indokot adni a további vizsgálódásokra.

Tájékoztatás az eljárás megindításához

Egy bírósági honlap készítésekor az első eldöntendő kérdés, hogy minden bíróságnak legyen külön saját oldala, vagy csak egy központi bírósági oldal működjön. Jelenleg a

* DOI 10.21867/KjK/2020.1.14.

¹ Dr. Nyilas Anna, egyetemi adjunktus, DE ÁJK Polgári Eljárásjogi Tanszék, nyilas.anna@law.unideb.hu

A tanulmány megírása és megjelentetése az Igazságügyi Minisztérium jogászképzés színvonalának emelését célzó programjai keretében valósult meg.

magyar bíróságok azt a megoldást választották, hogy a központi honlap² az elsődleges, és ez tartalmazza a legtöbb és legfrissebb információt. Előnye még, hogy egységesen minden bíróságra irányadónak tekinthető, ezáltal jobb, mint egy szétaprózódott információtenger. Hátránya is éppen ebből adódik, hogy kevés teret ad a területi eltérésekhez, a bíróság méretéhez, vagy az adott bíróság leggyakoribb ügytípusaihoz való igazodásra. A központi honlapon belül pedig a Bíróságokról menüpontban, a Bírósági szervezet címszón belül juthatunk el az egyes bírósági aloldalakra, bírósági szintek szerint.³ Ezek az aloldalak egységes arculatúak, és ugyanazokat a menüpontokat tartalmazzák. Az általános információk (cím, központi telefonszám, ügyfélfogadási rend) megjelenítése jellemző itt, nem olyan jellegűek, ami egy eljárást megindítani szándékozó ügyfélnek használható lehet.

Az Ügyfeleknek szóló menüpontot érdemes keresnie annak, aki egy eljárás megindításához szeretne információt kapni. Ezen belül a Bírósági eljárások menüpontban szakszerű és naprakész, de mégis rövid és közérthető megfogalmazását találjuk az egyes bírósági eljárásoknak.⁴ Az Ügyfélközpontok menüpont már kevésbé informatív, hiszen azt pontosan nem lehet belőle megtudni, hogy melyik bíróságokon vannak már ügyfélközpontok, illetve ezek elérhetőségét is hasznos lenne itt feltüntetni.⁵

Szemmel látható az a törekvés az OBH részéről, hogy közelebb hozzák a bíróságok működését az állampolgárokhoz, illetve több információt nyújtsanak az ott zajló munkáról. Valószínűleg ebből a célból készültek a Bírósági iránytű menüpontban található rövid tájékoztató videók és kiadványok.⁶ Ezek igen leegyszerűsítő, egy laikus számára is érthető módon mutatják be például, hogy mit vigyünk magunkkal egy tárgyalásra, és mit ne, ott hogyan viselkedjünk. Vagy éppen az Ügyfélszolgálat és az ügyfélközpont céljáról, a közvetítői eljárásról, de egészen részletes például a keresetlevélről szóló füzet. Más kérdés, hogy nem valószínű, hogy ennek alapján akár a formanyomtatványt egy laikus ki tudná tölteni segítség nélkül.

Ha célirányosan az elektronikus ügyintézésről keresünk információt a központi honlapon, ezt az alponthoz szintén itt találjuk az Ügyfeleknek menüpontban.⁷ Azonban kissé félrevezető lehet, hogy a címlapon megjelenik a „Digitális bíróság” link, ugyanakkor, szintén a Címlap Ügyfeleknek füle alatt található az „Elektronikus ügyintézés” link is, melynek három eleme van, az egyik ugyancsak a „Digitális bíróság”, a másik az „Elektronikus kapcsolattartás”, a harmadik pedig az „E-ügyintézési szolgáltatások”. Még tovább színesíti a képet, hogy a honlap bal oldali menüoszlopában szintén megtalálható a „Digitális bíróság” menüpont, amelyen belül ugyanazok a menüpontok találhatók kattintható formában, mint a címlapról elérhető ábrán. Továbbá, a Bíróságokról menüpontban szintén találunk egy „Digitális bíróság” alponthoz, ami egy további felületre visz minket, ahol egy másik általános leírást találunk a digitális bíróság projektről, és egyes kapcsolódó dokumentumokat.⁸

² <https://birosag.hu/> (letöltés dátuma: 2019. december 19.)

³ <https://birosag.hu/a-birosagi-szervezet> (letöltés dátuma: 2019. december 19.)

⁴ <https://birosag.hu/birosagi-eljarasok>, (letöltés dátuma: 2019. december 19.)

⁵ <https://birosag.hu/ugyfelkozpontok>, (letöltés dátuma: 2019. december 19.)

⁶ <https://birosag.hu/birosagi-iranytu>, (letöltés dátuma: 2019. december 19.)

⁷ <https://birosag.hu/elektronikus-ugyintezes>, (letöltés dátuma: 2019. december 21.)

⁸ <https://birosag.hu/digitalis-birosag>, (letöltés dátuma: 2019. december 21.)

Ha valaki nem vész el a „Digitális bíróság” menüpontjaiban, és megtalálja az „Elektronikus ügyintézés” linket, ahol az „E-ügyintézési szolgáltatásokon” belül csempés elrendezésben találjuk a Bírósági Fizetési Portált, a Csőd betekintő Portált, az E-panaszt, az Elektronikus Tájékoztató és Figyelmeztető Rendszert (BETFR), az eljárási időtartam kalkulátort, és az E-aktát.⁹ Ez a menüpont tekinthető a legteljesebbnek, itt valóban könnyen és egy helyen meg lehet találni az elektronikus bírósági ügyintézés összes elemét. Sokkal felhasználó-barátabb megoldás lenne, ha az „E-ügyintézési szolgáltatások” menüpont lenne központi helyen elhelyezve a honlapon, lehetőleg a címlapon megjelentetve, hogy a felhasználó egy kattintással eljusson a szolgáltatások felsorolásához.

Célszerű lenne felülvizsgálni az oldal térképét, az elektronikus szolgáltatásokat egy helyen, és ugyanazon linkekre történő továbbítással kellene egységesíteni. Tehát, például az E-akta szolgáltatás leírása és a rendszer használatához vezető link ne három-négy különböző helyen legyen megtalálható, különféle információtartalmakkal, hanem lehetőleg egyetlen, központi helyen, arra kattintva pedig külön aloldalon az összes arra vonatkozó információval. A „Digitális bíróság projekt” elemeit ugyancsak egy linken kellene összesíteni. Egy átlagos felhasználónak a jelenlegi megoldás nehezen követhető, ráadásul további kattintásokat igényel, ha ténylegesen használni is szeretné valamelyik rendszert. Érdemes lenne akár egy jobb oldali menüoszlopban elhelyezni a kapcsolattartáshoz és az információkéréshez szükséges rendszerek közvetlen belépő linkjét (például az E-aktát). Az E-aktához jelenleg 4 lépésen keresztül jutunk el, ami rendkívül sok. Nem jobb a helyzet, ha a Digitális bíróság menüpontból indulunk (innen még több lépés, mert a Kényelmi szolgáltatások alpontból kerülünk az E-ügyintézési szolgáltatásokhoz).

Tájékoztató folyamatban lévő ügyekben

Az iratbetekintési jog gyakorlása a bírósági eljárás garanciális eleme. A tisztességes eljáráshoz való jog érvényesülésének elengedhetetlen feltétele az, hogy a felek az eljárás iratait megismerhessék, azokról másolatot készíthessenek.¹⁰

A korábbi gyakorlat az volt, hogy a bírósági periratokba való betekintés személyes megjelenéssel, a papír alapú akta megtekintésével, a bírósági lajstromirodák ügyfelfogadási idejében volt lehetséges. Ehhez képest nagy előrelépést jelent az idei évtől a folyamatban lévő ügy irataihoz történő távoli elektronikus hozzáférés megvalósítása. A Pp. 620. § szakaszában találjuk az elektronikus iratbetekintésre vonatkozó alapvető rendelkezést. Az 50. alcímben foglalt jogosultságok (iratbetekintés, másolat kérése) gyakorlása érdekében a bíróság az iratbetekintésre jogosultak számára a per irataihoz való elektronikus hozzáférés lehetőségét jogszabály rendelkezései alapján biztosítja.¹¹

⁹ <https://birosag.hu/e-ugyintezesi-szolgaltatasok> (letöltés dátuma: 2020.január 5.)

¹⁰ Varga István (szerk.) (2018): *A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja I-II/III.* Budapest, HVG-ORAC, 2118.

¹¹ Wopera Zsuzsa (szerk.) (2019): *Kommentár a polgári perrendtartáshoz.* Budapest, Wolters Kluwer, 1392.

A fejlesztés keretét a Digitális Bíróság projekt adja, melynek időtartama 2017. május 2. - 2019. december 31. A digitális bíróság projektnek három alapvető célkitűzése volt, melyek a következők:

- bírósági határozatok közzétételének és anonimizálásának fejlesztése;
- bírósági eljárások iratainak elektronizálása (E-Akta) és a bírósági periratok elektronikus betekintésének biztosítása;
- a bírósági szakrendszerek és a Központi Kormányzati Szolgáltatás Busz (KKSZB) közötti kapcsolat megteremtése.

A témánk szempontjából ezek közül a második célkitűzés érdemel figyelmet, a bírósági eljárások iratainak elektronizálása (E-akta) és a bírósági periratok elektronikus betekintésének biztosítása a teljes körű iratbetekintési jogosultsággal rendelkező ügyfelek és a bírák számára.

Az ügyfelek otthonról, kényelmesen, bármikor megtekinthetik a bíróság előtt folyamatban lévő ügyük iratanyagát, ezzel időt és pénzt takarítva meg: nincs utazásra, ügyintézésre fordított idő, megszűnik a másolási, utazási költség. A megvalósuló fejlesztés célja tehát kettős:

- elektronikus betekintés: a konkrét ügyben érintett és iratbetekintési jogosultsággal rendelkező ügyfelek online, 0-24 órában, ingyenesen, személyes megjelenés nélkül betekinthessenek a bírósági peres iratokba;
- elektronikus akta: a bírói munkavégzés megkönnyítése, a bírák tértől és időtől függetlenül elérhessék az ítélező tevékenységükhöz és a tárgyalásra való felkészüléshez szükséges iratokat.

Az Ügyfél Iratbetekintő Rendszer (ÜIR)

A projekt eredményeként kialakításra került az elektronikus ügyintézési portálon az ügyfél iratbetekintő felület, ahol bejelentkezést és azonosítást követően a bírósági iratok online 0-24 órában ingyenesen és teljes terjedelmükben elérhetőek az iratbetekintési jogosultsággal rendelkező ügyfelek részére.

A rendszer 2019. október 1-től próbaüzemben, szűkített funkcionalitással működik.¹² Az alkalmazás éles üzembe állításával a bírósági ügyek iratainak elektronikus megtekintése 2020. január 1-jétől már valamennyi bíróságon lehetővé vált. Fontos, hogy csak a 2020. január 1-jét követően indult polgári és büntető peres ügyekben valósul meg a periratokba való elektronikus, távoli betekintés. Jelen tanulmány készítésekor még a próbaüzem szerint jelent meg az ÜIR oldala.

Az ÜIR biztosítja az iratbetekintésre jogosultnak, hogy akár otthonról, interneten keresztül megtekinthesse a folyamatban lévő bírósági ügyében keletkezett iratokat (E-akta) – a felhasználói feltételek elfogadását és az online betekintési kérelem jóváhagyását követően.

A 17/2014. (XII. 23.) OBH utasítás a bíróságok egységes iratkezelési szabályzatáról (a továbbiakban: ISZ.) 15a. pontja akként határozza meg az E-akta fogalmát, mint a 11. §-ban meghatározott, BIIR-ben lajstromozott bírósági ügy ügyiratában található elektronikus okiratok, valamint papíralapú iratok hiteles elektronikus másolatainak összessége.

¹² <https://eakta.birosag.hu/>. (letöltés dátuma: 2019.december 20.)

Az ÜIR az E-aktába történő betekintés mellett lehetőséget ad a bírósági eljárás várható időtartamának kiszámítására és a közzétett „anonimizált” bírósági határozatok ingyenes megismerésére, az ügyfél-elégedettségi kérdőív elektronikus kitöltésére, valamint a nyilvános cégiratok elektronikus megtekintésére is.¹³

Az ÜIR használata nem zárja ki, hogy a jogosult a bírósági ügyében keletkezett iratokat a bíróság ügyfélközpontjában vagy kezelőirodáján ügyfélfogadási időben személyesen megtekinthesse.¹⁴ Ez a hagyományos iratbetekintési mód továbbra is megmarad természetesen, de bízunk benne, hogy egyre többen tudják majd kihasználni az E-akta által nyújtott előnyöket. A bírósági dolgozók pedig, akik eddig személyes jelenlétükkel biztosították az ügyfelek iratbetekintési jogának gyakorlását, az iratot mozgatták, másolták, más érdemi munkára összpontosíthatnak.

Betekintés az E-aktába

Az előzetes ügyfélazonosításhoz az ügyfél az ÜIR-be a Kormányzati Azonosítási Ügynök (KAÜ) szolgáltatás segítségével léphet be, és ott tároló elemet tartalmazó személyazonosító igazolvány (e-személyi igazolvány) használatával azonosítja magát. A folyamat a következő: ÜIR megnyitása – Bejelentkezés KAÜ segítségével – E-akták listázása – kiválasztott E-akta megnyitása – iratok megtekintése. Az elektronikus aktába való betekintéshez az ügyfél az Ügyfél Iratbetekintő Rendszerben (ÜIR) előzetes azonosítást követően online betekintési kérelmet nyújt be. Ezután az ügyfél információt kap a benyújtott online betekintési kérelem elbírálásáról. Ezek az alábbiak lehetnek:

- automatikus jóváhagyás: sikeres azonosítás, valamint az ügyszámhoz tartozó és a kérelemben foglalt adatok egyezősége esetén az ÜIR a betekintési kérelmet automatikusan jóváhagyja. Erről az ügyfél értesítést kap automatikus rendszerüzenetben. Az ÜIR nem hagyja jóvá a betekintési kérelmet, ha az ügyféli jogállás megszűnt vagy az ügyfél a betekintési kérelmét visszavonta.
- betekintési kérelem bíróság általi elbírálása: automatikus jóváhagyás hiányában a bíróság elbírálja a betekintési kérelmet és a betekintést engedélyezi - erről az ügyfél értesítést kap automatikus rendszerüzenetben - vagy a kérelmet elutasítja s erről a bíróság ad indokolt elektronikus tájékoztatást.

Az E-akta online betekintési kérelem kezdeményezése a Profil adatlap „Ügyek” fülön lehetséges, a felhasználói profilon belül. Új betekintési kérelmet az „Új ügy regisztrálása” gomb segítségével lehet benyújtani. A regisztráláshoz szükséges a bíróság, az ügyszám, az ügybeli szerep megadása, valamint a felhasználási feltételek elolvasása és elfogadása, majd a kérelem benyújtása. Az ÜIR portálon rögzített kérelmeket minden esetben elbírálják. Ezután az ÜIR továbbítja az ITR felé az ügyfél azonosításra szolgáló adatait, valamint a regisztrációs adatokat.

A profilon azon ügyek kerülnek megjelenítésre, amelyekre már online betekintési kérelem benyújtása megtörtént. A felhasználóhoz kapcsolódó ügyek az „Ügyek” fülön keresztül érhetők el. A kérelem állapota a „Státusz” oszlopban látszik. A benyújtott

¹³ ISZ. 32/A. § (4) bekezdés

¹⁴ Lásd erről bővebben: Balázs Péter (2019): Panasznap dilemmák: az ügyfélszolgálat helye és szerepe a polgári igazságszolgáltatás rendszerében. *Miskolci Jogi Szemle*, 14. évfolyam 1. szám 2. kötet, 124-145.

kérelmek táblázatos formában jelennek meg a felületen: „Elbírálásra vár” „Betekinthető” vagy „Elutasított”.

Az egyes regisztrált ügyekhez kapcsolódó műveleteket a táblázat sorokban lévő „...” gombbal lehet elérni (az egyes ügyek esetében elérhető műveletek az ügyhöz kapcsolódó kérelem állapotától függenek).¹⁵ Az „Értesítések” fülön az elutasított ügyregisztrációs kérelmekhez kapcsolódó bírósági üzenetek jeleníthetők meg.

Az E-akta tartalma

A jóváhagyott betekintési kérelemmel rendelkező ügyfél a KAŰ azonosítást követően az ŰIR E-akta menüpontjában listázhatja a betekinthető ügyeket, a kiválasztott E-aktában található iratokat megtekintheti. Az E-akta menüpontra kattintva látjuk az ügyek listáját, melyek között a Bíróság neve, Ügyszám és Ügybeli szerep szerint tudunk szűrni, valamint itt is lehet új ügyet regisztrálni, ahogy a Profil oldalon. A szűrés alapján listázott ügyeknél látjuk a bíróság nevét, az ügy számát, az ügybeli szerepet, az elvégezhető művelet pedig az E-akta megnyitása, amennyiben egy ügybe jogosultak vagyunk betekinteni.

Az E-aktában az Ügyadatok, Iratok, és Utasítások megtekintése közül választhatunk. A bal oldali menüoszlopban további információkat, adatokat kaphatunk, pl. személyek, költségek, ügykapcsolatok, hollétek, irattári adatok stb. Az E-akta az iratokat a papíralapú ügyirat sorrendjében tartalmazza.¹⁶

Fontos, hogy az ügyfél zártan kezelt iratba az ŰIR-en keresztül nem tekinthet be. Zártan kezelt a bírósági irat, ha bármely törvényi rendelkezés által védett olyan adatot tartalmaz, amelynek nyilvánossá válása a védetté nyilvánításával elismert jogos érdek sérelmét eredményezheti. Ilyen törvény által védett adat különösen más személyes adata, a banktitok, az orvosi titok vagy az üzleti titok. Zártan kezelt iratba az ügyfél a bíróság ügyfélközpontjában vagy irodáján akkor tekinthet be, ha a folyamatban lévő bírósági ügyben ezt számára – az erre irányuló kérelmének elbírálását és a törvényben előírt titoktartási nyilatkozat megtételét követően – a bíróság engedélyezte.

Természetesen minősített adatot tartalmazó iratok sem elérhetőek az E-aktában, ezek esetében már az elektronikus ügyintézés is kizárt (lásd a 2015. évi CCXX. törvény 8. § (6) bekezdését). Az ISZ 29.§ (2) bekezdése értelmében a zártan kezelendő védett adatokat tartalmazó iratot, a zártan kezelendő iratot, valamint az elektronikus úton érkezett zártan kezelendő küldeményt az iroda a Dokumentumtárba iratonként külön feltölti. A bíró az ÍTR rendszerben a 32. §-ban meghatározott módon minden iratot külön megjelöl akként, hogy az bárki számára megtekinthető, vagy a perben részt vevő egyes személyek, vagy a perbeli személyek által egyáltalán nem tekinthető meg. Az E-akta ügyfél által megtekinthetően, zártan kezelendő védett adatokat tartalmazó iratot nem tartalmazhat. Az E-aktában elhelyezett zártan kezelendő védett adatot tartalmazó iratba kizárólag a jogszabály alapján betekintésre jogosult bírósági felhasználó tekinthet be, az ÍTR rendszer a betekintést naplózza.¹⁷ Másolat kiadása esetén a zártan kezelendő védett adatot tartalmazó iratról olyan másolatot kell készíteni, és az ügyiratok között

¹⁵ <https://eakta.birosag.hu/betekintes-kerelmezese> (letöltés dátuma: 2019. december 19.)

¹⁶ ISZ. 30.§ (3) bekezdés

¹⁷ ISZ. 29.§ (3) bekezdés

elhelyezni, valamint az E-aktába feltölteni, amely nem tartalmazza a zártan kezelendő védett adatot.¹⁸

A civilisztikai ügyszakban az E-akta - külön jogosultság-beállítás hiányában - teljeskörűen biztosítja az ügyirat megtekintését a jogszabály alapján általános iratbetekintési joggal rendelkező ügyfelek (felperes, alperes, beavatkozó, érdekelt, ezek törvényes képviselője, meghatalmazottja) számára. A civilisztikai ügyszakban eljáró bíró az ÍTR iratjogosultság menüjében a kezdőirat, a kezdőiratként kezelendő irat, valamint az utóirat beérkezését követően törli az általános iratbetekintési joggal rendelkező ügyfeleknek a zártan kezelendő védett adatot tartalmazó iratba történő betekintési jogosultságát. A betekintési jogosultság főbb szerepkörök szerint is beállítható.¹⁹ Az tehát, hogy valaki jogosult egy ügybe betekinteni, nem jelenti azt, hogy az ügy minden iratába betekinthesse. Azt a bíró egyedileg beállíthatja szerepkörönként, hogy egy-egy irat kinek a számára lesz az aktában hozzáférhető, betekinthesse (pl. a kimentés végett alperes által beküldött orvosi igazolás az alperesnek elérhető lesz, a felperesnek nem).²⁰

A BETFR rendszer

Meg kell említeni, hogy eddig is volt bizonyos körben lehetőség a folyamatban lévő ügy egyes eljárási mozzanatait figyelemmel kíséreni elektronikus betekintéssel, illetve értesítést kérni a konkrét ügy egyes eljárási cselekményeinek megtörténtéről. Az ÜIR rendszer létrehozását megelőzően, 2015-től létezett a Bírósági Elektronikus Tájékoztatási és Figyelmeztetési Rendszer (BETFR), ami szintén arra irányult, hogy egyszerűbben hozzájussanak az ügyfelek a folyamatban lévő ügy egyes adataihoz, és az eljárási mozzanatokról tájékoztatást kapjanak.²¹ Erre az elektronikus ügyintézési portálon keresztül volt lehetőség, a BETFR szolgáltatásra regisztrált ügyfelek számára, akik a bíróság előtt folyamatban levő peres ügyük egyes adatait megtekinthették, azonban magát az elektronikus iratot nem tudták megtekinteni.

A rendszer jelenleg is elérhető a <https://e-ugyintezes.birosag.hu/> aloldalon. A szolgáltatást csak az veheti igénybe, akinek a bíróságon peres ügye van, az ahhoz kapcsolódó ügyszám szükséges hozzá. Szükséges továbbá regisztrálni az Ügyfélkapun, másrészt pedig egy ízben be kell mennie az ügyfélnek vagy a jogi képviselőnek arra a bíróságra, ahol a peres ügye zajlik, a személyazonosítás érdekében.²² Amikor egy ügy átkerül egy másik bíróságra vagy fellebbezés folytán másik bírósági szintre, újra kell regisztrálni személyesen is. Az ügyfél az ügyfélkapun belépve kiválasztja a Bírósági Elektronikus Tájékoztatási és Figyelmeztetési Rendszert. Az első belépéskor meg kell adni a következő adatokat: név; anyja neve; születési hely; születési idő. A kérelem elbírálása az ügyben eljáró bírósághoz bejelentett és ott lajstromozott adatok alapján

¹⁸ ISZ. 29.§ (4) bekezdés

¹⁹ ISZ. 32. § (1) bekezdés

²⁰ Homoki Péter (2020): E-akta útmutató január 1-jétől. https://magyarugyvedikamara.hu/common/file-servlet/document/1629/default/doc_url/0.pdf (letöltés dátuma: 2019. december 12.)

²¹ A rendszer általános szabályozását a bírósági ügyvitel szabályairól szóló 14/2002. (VIII. 1.) IM rendelet (Büsz.) 12/A.§-12/F. § szakaszai tartalmazzák.

²² A regisztráció során a Büsz. 12/A. § szakasz (3) bekezdésében felsorolt adatokat kell megadni.

történik, ezért elengedhetetlen ezen adatok előzetes bejelentése az ügyben eljáró bíróság részére.

Ugyanakkor a gyakorlati tapasztalatok azt mutatták, hogy sajnos gyakran az engedélyezés folyamata félúton elakad, és a bíróságok kezelőirodái nem igazán tudnak olyan tájékoztatást adni, ami érdemben előre tudná mozdítani a hiányzó hozzáférést.²³ A regisztrációt a <https://e-ugyintezes.birosag.hu/> oldalon lehet megtenni. Ügyfélkapus belépés után rögzíteni kell a személyes adatokat viszontazonosítás céljából (hogy a bíróság rendelkezésére is álljon az azonosításhoz szükséges természetes személyazonosító adat). A "Felhasználói fiók" menüpontban a "Regisztrált ügyek" almenüben található „Új” gombbal fel tudjuk venni mindazon új ügyet, amiről értesítést szeretnénk kérni. Nehézség, hogy ügyenként kell külön-külön regisztrálni. Ezt a kérvényt kinyomtatva be kell vinni a kezelőirodára, ahol az engedélyezés végett megkeresik az adott ügy előadó bíróját (jegyzőjét, leíróját stb.), és az engedélyezést követően értesítést kapunk arról, hogy a megadott aktához hozzáférést kaptunk. Betekintési jogosultság esetén az ügyfél a felületen meghatározott ügyadatokat tekinthet meg. Figyelmeztetés kérelmezése esetén az ügyfél egyes eljárási cselekményekről e-mailben és/vagy smsben kap értesítést. Ha figyelmeztetést kért, a BETFR felületén is megadhatja elérhetőségi adatait, amelyre értesítést kér. A rendszer felületén is látja, hogy milyen ügyben, milyen elérhetőségre kap értesítést és szükség esetén ezeket módosítani is tudja. A jogosultság megszűnése (pl. meghatalmazás visszavonása) esetén ezt a tényt a bíróság lajstromirodája rögzíti és ez időtől a rendszer a betekintést már nem engedélyezi, illetve értesítést sem kap.

A BETFR nagyon hasznos rendszer, ám mégis kevésbé volt ismert a felhasználók körében. Ezt azonban megfelelő promócióval lehetett volna javítani. A BETFR létrehozásakor már úgy terveztek, hogy a későbbiekben a rendszer alkalmas lesz az iratok teljes terjedelemben való megtekintésére és letöltésére. Véleményünk szerint ezeket az alapokat nem kellene hagyni elveszni, hanem integrálni kellene az E-akta felületbe. Ez részben meg is történt, mivel az E-akta profilban az „Ügyek” fülre lépve, az ügyek listája jelenik meg, a jobb oldalon pedig a „Műveletek” oszlopban lehetőségünk van a BETFR-hez hasonló értesítések beállítására. Ezek a következők: tárgyalás elhalasztása, szakértői vélemény beérkezése, jogorvoslati kérelem előterjesztése, iratok felterjesztésének ténye, tárgyalás kintűzése megtörtént, tárgyalás tartása iránti kérelem.

Az irat továbbítása e-mailben

A Pp. 619. § alapján a fél, az ügyész és a perben részt vevő egyéb személy, valamint azok képviselője írásban vagy a tárgyaláson kérheti, hogy a részére kiadható iratot elektronikus formában az általa megjelölt e-mail címre továbbítsa a bíróság, ha az irat elektronikus formában, elektronikus okiratként vagy a papíralapú okirat elektronikus másolataként a bíróságnál rendelkezésre áll. Ebben az esetben az irat továbbításáért nem kell illetéket fizetni. Fontos hangsúlyozni, hogy az elektronikus levélben továbbított

²³ Homoki Péter (2017): Technikai útmutató a bírósággal való elektronikus kapcsolattartáshoz. http://www.homoki.net/images/Technikai-tmutat-brsgi-e-kapcsolattarts_170502_tc.pdf (letöltés dátuma: 2019. december 12.)

irat nem minősül hiteles másolatnak, az bizonyítékként nem használható fel. Gyors és hatékony eszköz lehet azonban az irat tartalmának megismerésére, ráadásul mivel egyre több ügyben lesz az eljárás valamennyi irata teljes terjedelmében digitalizálva, ez a lehetőség felértékelődhet a jövőben, ráadásul sokkal egyszerűbb módja az információszerezésnek jelenleg, mint az E-aktán keresztül történő betekintés.

Az egyik gyakran felmerülő probléma az elektronikus rendszerek üzemzavara. A rendszerhibák jogbizonytalanságot eredményeznek, mivel a jogorvoslatokra előírt határidőket a gyakorlatban nem lehet tartani. Az ÜIR rendszer üzemszünetéről, illetve üzemzavaráról, annak kezdő és várható befejező időpontjáról az érintett ügyfeleket a bíróság az ÜIR internetes felületén, ennek elérhetősége hiányában a bíróságok központi honlapján tájékoztatja. A tájékoztatás kiterjed arra, hogy az iratbetekintésre jogosult ügyfelek az ügyiratba az ügyfélközpontban, illetve a bíróság irodáján a papíralapú iratmegtekintés szabályai szerint tekinthetnek be.²⁴

Az elektronikus tájékoztatási rendszerek áttekintését követően szemmel látható az a probléma, hogy a jelenleg létező rendszerek egymástól függetlenül lettek kitalálva és fejlesztve. Minden projekttel valami újat szerettek volna létrehozni, ahelyett, hogy áttekintették volna az elektronikus ügyintézés mozzanatait, és megvizsgálták volna, hogyan illeszkednek azok egy ügy munkafolyamatába, illetve, hogy hogyan lehetne az új funkciókat megvalósítani a már létező rendszer felhasználásával és továbbfejlesztésével. Jelenleg azt láthatjuk, szinte annyiféle elektronikus környezet van, ahányféle eljárás és rengeteg különböző féle elektronikus nyomtatvány és eljárási út.

Kétségtelen előnye az E-aktának, hogy bárhonnán elérhető időkorlát nélkül, feltéve, hogy van internetkapcsolat. Továbbá, az ügyfeleknek és a bírának is könnyebb keresni az ügy iratai között, és egy iraton belül, a szövegben is számítógépes kereséssel. Végül, tény, hogy rengeteg időt és költséget megtakarítunk azzal, hogy nem kell személyesen megjelenni és díjat fizetni a másolatokért.

Azonban jelenleg hátrányként kell értékelni a rendkívül szűkített hozzáférést a KAÜ-n keresztül, illetve azt, hogy csak az eljárási szerephez igazodó irat látható a rendszerben. A KAÜ segítségével történő bejelentkezés önmagában nem probléma, hiszen számos más eljárásban is használatos. Azonban jelenleg csak úgy fogadják el a jelentkezést, ha az illető e-személyivel tudja magát hitelesíteni. Ez a megoldás nem szerencsés és eléggé megnehezíti az információkhoz való tényleges hozzáférést. Tulajdonképpen annyira leszűkíti a használatot, ami már feleslegessé teszi magát a rendszert, jelenlegi formájában. Remélhetőleg hamarosan biztosítani tudják a használatot a KAÜ-n történő ügyfélkapus bejelentkezés alapján is. Az e-személyi használata jelenleg még nem terjedt el, aminek oka vélhetően az, hogy egyelőre nem sok eljárásban tudjuk használni. A kártya ismertetője szerint ezek: Ügyfélkapu-regisztráció otthonról, Személyazonosító igazolvány érvényességének ellenőrzése, Határátlépés megkönnyítése zsilipkapus beléptetésnél, Hatósági személyazonosítás (pl. igazoltatásnál).²⁵ Ha mégis rendelkezünk e-személyivel, az otthoni használathoz

²⁴ ISZ. 9/D. § (3) bekezdés

²⁵ https://eszemelyi.hu/gyik/gyik_altalanos_info (letöltés dátuma: 2019. január 5.)

rendelkezni kell egy speciális e-személyi kártyaolvasóval is. Ehhez egy olyan speciális kártyaolvasó szükséges, ami az érintésmentes kártyaolvasásra képes. Erre a célra nem alkalmas például az ügyvédi aláíró tanúsítvány használatához meglévő kártyaolvasó.

A zártan kezelendő adatok hozzáférhetetlenné tétele kapcsán pedig kérdéses, hogy amennyiben ezt csak utólag teszi meg az eljáró bíró, a feltöltést követően addig a cselekményig nem kerülhet-e illetéktelen személy kezébe az adat.

Végül pedig jelenleg az ÜIR rendszer párhuzamosan létezik a BETFR és az egyéb, például cégeljárási, FMH, és más elektronikus eljárási rendszerekkel, amelyek az elektronikus eljárási utat megtöbbszörözik, és meg is nehezítik, mivel mindegyiknél lényegesen eltérőek a technikai feltételek és a használat módja. Az E-akta felület elérésének egyszerűsítésével, kibővítésével felszámolható lenne a párhuzamosan működő BETFR rendszer.

Források jegyzéke:

- Balázs Péter (2019): Panasznap dilemmák: az ügyfélsegítő helye és szerepe a polgári igazságszolgáltatás rendszerében. *Miskolci Jogi Szemle*, 14. évfolyam (2019) 1. szám 2. kötet, 124-145.
- Homoki Péter (2020): E-akta útmutató január 1-jétől. https://magyarugyvedikamara.hu/common/file-servlet/document/1629/default/doc_url/0.pdf
- Homoki Péter (2017): Technikai útmutató a bírósággal való elektronikus kapcsolattartáshoz. http://www.homoki.net/images/Technikai-tmutat-brsgi-e-kapcsolattarts_170502_tc.pdf
- Varga István (szerk.) (2018): *A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja I-II/III*. Budapest, HVG-ORAC.
- Wopera Zsuzsa (szerk.) (2019): *Kommentár a polgári perrendtartáshoz*. Budapest, Wolters Kluwer.
- 2016. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról
- 14/2002. (VIII. 1.) IM rendelet a bírósági ügyvitel szabályairól
- 17/2014. (XII. 23.) OBH utasítás a bíróságok egységes iratkezelési szabályzatáról
- <https://birosag.hu/>
- <https://eakta.birosag.hu/>
- <https://eszemelyi.hu/gyik/>